

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ (*)

89

Καμιά φορά μου φαίνεται πώς μοιάζω μ' έναν πού θάξερε πιά καλά απ' άλλους πώς να ντυθῆ και πώς να στολισθῆ. Μπορούσα νὰ εἶμαι εἶδος Brummel. Μὰ πού πάει και παίρνει απ' ὄλους τοὺς ἑμποροὺς και τοὺς λογιῆς πρᾶματευτάδες τὰ πιά ἄμορφα δείγματα γιὰ ντύματα και γιὰ στολίδια, κ' ὕστερα βγαίεται νὰ κάμῃ φορέματα διαλέγοντας ἀπὸ κείνα· κι ἄλλοι ντύνονται και στολίζονται μὲ τὰ ὑφάσματα και μὲ τὰ εἶδη πού ἑκεῖνος πρωτοπῆρε τὰ δείγματά τους. Ἔτσι τὴν ἔζησα τὴ ζωὴ μου και τὴν τέχνη μου.

90

Τὸ ζήτημα εἶναι πώς νὰ ξεδιπλωθεῖμε μέσα στὸ φυσικό μας και πώς νὰ δουλέψουμε και νὰ γυμνοποιήσουμε και νὰ χρησιμοποιήσουμε τὰ δικὰ μας τὰ χαρακτηριστικά, τὰ ὅποια, κι αὐτὰ μας τὰ ἐλαττώματα. Κι ὄχι νὰ ζηλεύουμε, και νὰ παίρνομε τὸ κατόπι, γερμανούς, γάλλους, ἀμερικάνους, ἑλλήνες και ρωμαίους, και κάθε λογῆς φράγκους και ξένους.

91

Ἡ ποίηση στὴν ἐντέλεια δὲ βρίσκεται παρὰ μέσα στὸ στίχο πού εἶναι στὴν ἐντέλεια καμωμένος, εἴτε παρουσιάζεται κανονικά και ξαναγυρίζει ὁ ἴδιος μέσα στὰ μέτρα και στὴς ῥίμες, εἴτε λεύτερος, ἀκανόνιστος, ἀνυπόταχτος, πολύτροπος. Μὰ πρέπει ὁ στίχος νὰ εἶναι στίχος. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς νέους ποιητῆς μας προσέχουνε μόνο στὴν ποίηση. Τὸ στίχο τὸν ἀφίνουν τρύπισ, ξεκάρφωτο, νεροῦλό, πλαδαρό, λαθεμένο, ὅπως ὅπως. Σὴν κορμὶ μὲ νόστιμη ὄψη και μὲ μάτια ἐκφρασιῶν, ἀστενικό, ραχητικό, πού ποτέ τού δὲν ἔκαμε γυμναστική. Λεῖπει ὁ στίχος ὁ γυμνασμένος, ὁ σωστός. Τέτοια θὰ εἶταν ἡ ἐντύπωση τοῦ μεγάλου κριτικοῦ Sainte-Beuve ὅταν πρωτοβλέποντας στίχους τοῦ Θεόφιλου Γωτιέ, ἔκραξε· «Ἄ! αὐτὸς ὁ ποιητῆς, μάλιστα! Αὐτὸς σκαλίζει ἀπάνω στὸ γρανίτη γύρω του οἱ ἄλλοι σκαλίζουνε στὰ σύγνεφα!» Τέτοια θὰ εἶταν ἡ ἐντύπωση τοῦ Γκαίτε ἀπὸ τὴς «Odes et Ballades», τὰ πρῶτα τραγούδια τοῦ Βιχτόρ Οὐγκώ. «Οἱ γάλλοι

λοι ποιητῆς—ἔλεγε τοῦ Ἐκκερμαν—τὴν ξέρουνε τὴ δουλειά τους· ἐκεῖ πού οἱ τρελλογερμανοὶ μας νομίζουνε πώς θὰ χάσουνε τὸ ταλέντο τους ἂν κοπιάζουνε γιὰ ν' ἀποχτήσουνε μαστοριά στὴν τέχνη τους». Ἡ ποίηση εἶναι τὸ μεταφυσικό, σὰ νὰ ποῖμε, μέρος τῆς τέχνης· ὁ στίχος, τὸ ἐπιστημονικό μετριέται· τὸ στοιχεῖο τὸ mesurable, πού θάλεγε ὁ γάλλος βιολόγος, ὁ Dantée· τὸ κριτήριο τῆς ἀλήθειας και τῆς ἄμορφιάς. Ἔνα κ' ἔνα κάνουνε δυό.

92

Ἡ πειθὸ. Ποῖος θάρνηθῆ τὴ δύναμὶ τῆς και τὸ δικιο τῆς; Ποῖος δὲ θάνατριχιάσῃ στένομα τῆς Βίας; Και ὅμως. Ἡ βία μᾶς δείχνεται σὺν ἱστορικῶς νόμος. Τίποτε δὲ γίνεται μὲ τὴ θεληματικὴ τὴ συγκράτῃσῃ· ἔλα μὲ τὸ στανιό. Και σὲ τοῦτο χρωστάμε τὴν προκοπή. Τί θέλετε νὰ κάμω; Ἡ φύση και ὁ καταναγκασμός, λέει κάποιος ὁ Taine, οἱ δυὸ κυρίαρχοι τοῦ κόσμου· ὁ Κούμπλοβιτς λέει, ἀπλοῦστερα· ὁ καταναγκασμός. Αὐτὸς εἶναι ἡ φύση τῆς ἱστορίας!

93

Ἔρες ξοδεῖω τριγυρίζοντας μέσα στὸ νοῦ μου θέματα και σκέδια γιὰ ἔργα και γιὰ βιβλία τῆς σκέψης και τῆς τέχνης πολύτροπα και πολυσέλιδα. Κ' ἐξοφλῶ και ξεθυμαίνω στὸ τέλος μ' ἔνα λιγόστιχο τραγούδι. Ἔτσι κάποιες γυναῖκες ξοδεύοντας εικοσιπέντε δραχμῆς ντύνονται μὲ τὸν ἴδιο ἀέρα τοῦ στολιδοῦ πού θὰ στοίχιζε σὲ ἄλλες διακόσιες δραχμῆς. Και μένονν εὐχαριστημένες· ἂν και κατὰ βῆθος μοιρολογᾶνε τὴ φτώχεια τους.

94

Τὸ ποίημα τοῦ νέου * τὸ διάβασα. Δὲν τοῦ λείπει αἴσθημα και τόνος· μὰ τὸ ἀδασκάλευτο τοῦ στίχου μ' ἔνοχλεῖ. Θὰ κατανηθῶμε, μὴ φροντίζοντας τὸ στίχο, νὰ χάσουμε τὴν ποίηση. Γιατὶ και ἡ ποίηση ἐντέλεια εἶναι· και δὲ μπορεί νὰ τὴν αἰστανθῆ παρὰ σὲ στίχο πού εἶναι στὴν ἐντέλεια γραμμένος. Ἀρχὴ πού βγαίνει περισσότερο κι ἀπ' ὅλα τὰ ἄκρες μέσες, ψευτοφιλοσοφικὰ δασκαλέματα πού πασαλείφουν κάποιους ποιητῆς, κι ἀπ' ὅλες τὴς οὐσῆς πού τὰ στομάχια τους ἀνήμπορα νὰ τὰ χωνέψουν, και μόνο μὲ παιδιάτικην ἀφέλεια προβάλλοντας κάθε λίγο και λιγάκι τὴν αἰσθητικὴ τους τάχα, πού καταλλήλότερα θὰ εἶτανε ἂν μπορούσε νὰ βαφτισθῆ ἀναισθητική.

(*) Κοίταξε ἀριθ. 341, 354, 368, 375, 387, 448 και 449.